

Ägarskiften i företag – en förstudie

Rapporten är en redovisning av ett regeringsuppdrag gällande en förstudie om ökad kunskap och fördjupade studier om ägarskiften i företag. Tillväxtanalys har avgränsat frågeställningen till att i huvudsak fokusera på ägarskiften i mindre och medelstora företag.

Dnr 2012/080
Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser
Studentplan 3, 831 40 Östersund
Telefon 010 447 44 00
Telefax 010 447 44 01
E-post info@tillvaxtanalys.se
www.tillvaxtanalys.se

För ytterligare information kontakta Lars Sundell
Telefon 010 4474436
E-post lars.sundell@tillvaxtanalys.se

Förord

Denna rapport utgör redovisning av ett regeringsuppdrag (N2012/1366/ENT) avseende en förstudie gällande ökad kunskap och fördjupade studier om ägarskiften i företag.

En forskningsöversikt presenteras och utifrån denna lämnas förslag till åtgärder inom området de närmaste åren. Tillväxtanalys har valt att avgränsa frågeställningarna i uppdraget till att främst omfatta mindre och medelstora företag. För innehållet i den del av forskningsöversikten som behandlar ägarskiften generellt svarar Sweco Eurofutures AB, och för den del vilken behandlar generationsskiften i familjeföretag svarar Internationella Handelshögskolan i Jönköping. Underlag till avsnittet om dataunderlag har tillhandahållits av Statistiska centralbyrån.

Rapporten är av sammanfattande karaktär och som underlag för den finns rapporter från de deluppdrag som lämnats enligt ovan.

Rapporten har författats av Lars Sundell vid Tillväxtanalys. Barbro Widerstedt och Björn Falkenhall vid Tillväxtanalys har biträtt under projektets genomförande.

Östersund, december 2012

Jan Cedervärn

T.f. avdelningschef

Innehåll

Sammanfattning	7
Företagsdynamik och ägarskiften	7
Forskningsöversikt	7
Värdering av dataunderlag	8
Förslag till utveckling av dataunderlag och analys	8
1 Bakgrund	9
2 Forskningsöversikt	11
2.1 Inledning	11
2.2 Ägarskiften exkluderat familjeföretag	11
2.2.1 Metod	11
2.2.2 Resultat	11
2.2.3 Problemområden inom forskningen gällande ägarskiften	14
2.3 Ägarskiften i familjeföretag	16
2.3.1 Metod	16
2.3.2 Inledning	16
2.3.3 Omvärldsfaktorer som kan påverka generationsskiften	17
2.3.4 Företagsspecifika faktorer som kan påverka generationsskiften	17
2.3.5 Hur individer och relationer kan påverka generationsskiften	17
2.3.6 Skifte av ägande och/eller management	19
2.3.7 Den entreprenöriella kontexten	19
3 Dataunderlag	21
3.1 Uppgifter om företagarsinnehavares ålder	21
3.2 Företagens- och arbetsställets dynamik (FAD)	21
3.3 Företagsdemografi	24
3.4 Aktieägarstatistik	24
4 Förslag och konsekvensbeskrivningar gällande dataunderlag och utredning avseende ägarskiften i företag	25
4.1 Internationellt jämförbara data	25
4.2 Kvalitetssäkring av FAD-metoden avseende ägarskiften	25
4.3 Kontroll av uppgifter om ägarandelar i fåmansbolag	25
4.4 Offentligt värdepappersregister	26
4.5 Generationsskiften och företagsdynamik	26
4.6 Familjeföretag och generationsskiften	26
4.7 Sammanfattning av avgivna förslag och samt konsekvenser	27
Referenser	28

Sammanfattning

Företagsdynamik och ägarskiften

Företagsdynamik i vid mening är avgörande för tillväxt, konkurrenskraft och regional utvecklingskraft i hela landet. Med företagsdynamik menas då inte bara nyföretagande och konkurser utan också vad som sker *i* och *med* befintliga företag över tiden. Ett av Tillväxtanalys tre nyckelområden är ”strukturomvandling och näringslivsdynamik”. Inom ramen för detta svarar myndigheten bland annat för officiell nyföretagstatistik och statistik om konkurser. Nya företag och nya arbetstillfällen ersätter gamla företag och arbetstillfällen; och för en positiv utveckling förutsätts att det nya är mer produktivt än det gamla. Tillväxtanalys har också redovisat statistik över gruppen svenska miljöföretag, där flera och växande sådana företag antas bidra till en grön strukturomvandling.

I samband med frågor som rör näringslivsdynamik blir frågan om ägandet och ägarskiften i befintliga företag central. Det finns bland annat en oro för att många av företagsägarna står inför en nära förestående pensionering och att ”bra” företag därigenom kan komma att avvecklas om dessa inte finner nya ägare. Regeringens har därför gett Tillväxtanalys ett uppdrag att öka kunskapen inom området. I rapporten redovisas först en forskningsöversikt, sedan en analys av befintliga data och slutligen förslag till hur dataunderlagen och den kvantitativa analysen skulle kunna utvecklas och fördjupas.

Forskningsöversikt

Ägande och ägarkoncentration och hur det påverkar näringslivets dynamik och effektivitet är en av huvudfrågorna inom den tillämpade nationalekonomin. Ägarkoncentration är i fokus inom den så kallade ”Industrial Organisation-traditionen” som utgör en av de teoretiska grunderna för den tillämpade konkurrenspolitiken. Vidare är ägandets betydelse för riskkapitalförsörjning och kontroll av företag en nyckelfråga och har därför behandlats i en mycket omfattande litteratur och i flera offentliga utredningar.

Inom ramen för detta vida område väljer Tillväxtanalys att koncentra forskningsgenomgången och diskussionen om datatillgång och kvantitativa analyser till frågor som i huvudsak rör mindre och medelstora företag och ägarskiften. Tillägget ”i huvudsak” görs därför att ägarskiften i inte obetydlig omfattning äger rum genom att stora svenska och internationella företag köper upp mindre och medelstora företag och detta naturligtvis är en viktig fråga att uppmärksamma.

Forskningsöversikten visar att ägarskiften kan göras på många olika sätt och att detta ger olika resultat och effekter beroende på den specifika situationen och de ingående parternas olika mål och förutsättningar. Varje ägarskifte blir därigenom i någon mening unikt. Översikten ger information om vilka företag som blir föremål för ägarskiften och vad som händer med dessa efter skiftet. De refererade studierna indikerar bland annat att:

- Det är de mest produktiva företagen som blir föremål för uppköp.
- Ofta ökar tillväxten och produktiviteten efter uppköpet, men det finns också exempel på motsatsen.
- Företag uppköpta av utländska intressen har högre lön och högre utbildning än de som arbetar i svenskägda företag.
- De nya ägarna tillför kapital och managementkunnande.

Det är dock tydligt att forskning gällande ägarskiften begränsas av att tillgången till data och datatillgången skiljer sig mycket mellan olika länder. Dessutom kännetecknas forskningen ofta av att vara inriktad på relativt snäva segment bestående av exempelvis branscher eller storleksklasser. Forskningen avseende den specifika gruppen familjeföretag är förhållandevis omfattande jämfört med annan forskning gällande ägarskiften. Denna forskning gäller dock i allt väsentligt ägarskiftes- och ledningsskiftesfrågor sett i ett sammanhang eller ledningsfrågor sett isolerat. Generellt är också studier med renodlad inriktning på ägarskiften få jämfört med studier avseende organisations-, skatte- och lagstiftningsfrågor i samband med företagsöverlåtelser.

De olika studierna ger värdefull partiell kunskap men behöver kompletteras med bredare kvantitativa analyser för att möjliggöra mer generella politiska åtgärder för att främja en positiv företagsdynamik.

Värdering av dataunderlag

Forskningsöversikten visar på ett grundläggande behov att utveckla dataunderlag och databaser gällande ägarskiften. Vidare finns inom området generationsskiften i familjeföretag behov att genomföra särskilda enkätundersökningar avseende attitydfrågor i samband med sådana överlåtelser.

Förslag till utveckling av dataunderlag och analys

Bristen på tillgång till data är således en central fråga i samband med studier av ägarskiften. I Sverige finns relativt goda möjligheter att utveckla metoder för att härleda eller skatta ägarskiften utifrån befintliga register. Dessa metoder behöver dock utvecklas med eventuellt kompletterande underlag och kvalitetssäkras. Tillväxtanalys huvudförslag i denna redovisning gäller ett fortsatt arbete under 2013 inom detta område.

Ett par frågeställningar som på sikt kan vara av betydelse inom området gäller utveckling av internationellt jämförbara data baserat på företagsregister samt frågan om behovet och möjligheten att etablera ett offentligt företagsägarregister eller värdepappersregister. Ett sådant register är optimalt lämpat för att spåra ägarskiften då dessa kan bestämmas direkt utifrån förändringar i majoritetsägande. Att utveckla ett sådant register och förvalta detta kräver dock mycket stora resurser.

Den metod som primärt diskuteras gällande härledning av ägarskiften utifrån befintliga data lämpar sig inte för internationella jämförelser. På sikt kan dock uppgifter avseende företagsöverlåtelser komma att implementeras i företagsregistret baserat på en metod gemensam inom EU. Frågan är dock för tillfället inte prioriterad inom ramen för EU-samarbetet.

Det kan även finnas anledning att överväga att genomföra en studie av den fullständiga företagsdynamiken i samband med en åldrande företagsstock, där även nystartade företag och tillväxt i befintliga företag beaktas. En sådan studie kan bland annat fokuseras på effekterna i gles- och landsbygd vad gäller servicenivå med mera.

1 Bakgrund

Denna rapport utgör redovisning av ett regeringsuppdrag gällande en förstudie avseende ökad kunskap och fördjupade studier om ägarskiften i företag. Uppdraget lyder som följer nedan. Myndigheten har avgränsat frågeställningen till att i huvudsak fokusera på ägarskiften i mindre och medelstora företag:

"Regeringen uppdrar åt Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys) att göra en förstudie om hur kunskapen om ägarskiften i företag kan öka på kort och lång sikt. Tillväxtanalys ska analysera förutsättningarna att statistiskt följa ägarskiften i företag samt ta fram underlag avseende relevanta problemområden för fördjupade studier. Uppdraget omfattar alla slags ägarskiften i och överlåtelser av företag Sverige, både sådana som sker inom en familj och sådana som sker andra än familjemedlemmar. Tillväxtanalys ska utföra uppdraget enligt nedan angivna specifikation och på det sätt som myndigheten anser är relevant för olika typer av ägarskiften. Analysen ska ske utifrån olika perspektiv så som tillväxt, konkurrenskraft och regional utvecklingskraft i hela landet. Tillväxtanalys ska även belysa de skillnader som kan finnas mellan olika typer av bolagsformer vad avser ägarskiften. Uppdraget omfattar dock inte skattefrågor.

1. Kartläggning, sammanfattning och beskrivning av statistik m.m.

Tillväxtanalys ska

- kartlägga och beskriva existerande nationella statistikkällor, register och databaser, deras inbördes förhållande, sammanhang och eventuella överlappande funktioner samt, i de fall det är möjligt, jämföra dessa med statistikkällor, register och databaser i andra länder,
- kartlägga och göra en översiktlig sammanfattning av studier och forskning,
- identifiera övriga relevanta processer, utredningar och projekt.

2. Undersökning av problem och behov av ytterligare kunskap

Tillväxtanalys ska undersöka problem som kan vara förenade med ägarskiften i vid bemärkelse och vilken typ av data, statistik, forskning och övrig kunskap som behövs för att närmare identifiera och analysera sådana problem och företeelser utifrån ett företags- eller samhällsekonomiskt perspektiv.

3. Förslag på åtgärder

Tillväxtanalys ska, i den mån det är relevant och möjligt,

- lämna förslag på förenklingar, förbättringar eller kompletteringar av statistikkällor, register och databaser, inklusive möjligheter till samordning och alternativa sätt att inhämta data,
- lämna förslag på problemområden och företeelser för vilka ytterligare forskning, studier och annan kunskapsinhämtning behövs,
- presentera en konsekvensutredning av de förslag som läggs fram,
- identifiera relevanta aktörer som kan genomföra åtgärder som föreslås eller som på annat sätt kan medverka i det fortsatta arbetet. Uppdraget ska utföras i samverkan med

Statistiska centralbyrån (SCB) och ta sin utgångspunkt i registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS) där koppling mellan individer och företag finns. Uppdraget kan även utföras i samverkan med övriga relevanta aktörer, organisationer och myndigheter."

2 Forskningsöversikt

2.1 Inledning

Då den befintliga forskningen inom området, med de avgränsningar som gäller i denna redovisning, i relativt hög utsträckning domineras av studier kring ägarskiften i familjeföretag har det, för att få en mer strukturerad framställning, befunnits ändamålsenligt att redovisa forskningsöversikten i två separata delar; ägarskiften i familjeföretag samt övriga ägarskiften exkluderat familjeföretag.

Redovisningarna omfattar ej organisatoriska frågor och skattefrågor. Det är dock ofrånkomligt att såväl ledning- som skattefrågor undantagsvis omnämns, då dessa frågor är nära knutna till ägarskiften.

2.2 Ägarskiften exkluderat familjeföretag

2.2.1 Metod

- Frågeställningarna operationaliseras i form av sökord som går att använda i akademiska publiceringsdatabaser och på internet. Som framgår av punkten 4 förändras sökordslistan under uppdragets gång.
- Sökning – en första filtrering sker som syftar till att sortera ut artiklar som enbart berör familjeföretagande, skattefrågor, ledningsförändringar eller andra organisatoriska förändringar.
- Första analys av abstracts för att identifiera centrala artiklar för referensträdsanalys (nästa steg)
- Referensträdsanalys, vilket innebär att referenslistorna i de artiklar som identifierats i den första analysen går igenom för att säkerställa att inga relevanta artiklar eller sökord missats. Detta sker elektroniskt och ger snabbt en god överblick över hur fältet hänger samman.
- Analys av artiklarna med avseende på uppdragets frågeställningar.
- Slutgiltigt urval samt dokumentation.

2.2.2 Resultat

Detta avsnitt sammanfattar den framtagna litteraturen med avseende på uppdragets frågeställningar.

Ekonomiska effekter av ägarskiften

Sammanställningen av studier och vetenskapliga artiklar visar att följande frågeställningar tas upp:

- Hur förändras företagets prestation efter ägarskifte?
- Vilka blir konsekvenserna för de anställda när företaget byter ägare?
- Vilka typer av företag blir uppköpta?
- Vilka blir effekterna av utländskt ägande?

- Vilka blir effekterna av åtgärder för att främja ägarskifte?
- Behöver metoder eller teorier utvecklas för att kunna mäta effekter av ägarskifte?
- Vilken betydelse har förvärv för teknisk utveckling?

Hur förändras företagens prestation efter ägarskifte?

En metastudie omfattande 93 olika studier som har gjorts inom managementforskning visar att uppköp och fusioner generellt sett inte leder till att företagen presterar bättre i ekonomiska termer efter uppköpet, King, D R, Dalton, D R, Daily C M, Covin, J G (2004). Det som studeras i sammanhanget är förändringen i ekonomiska termer utifrån det förvärvande företagets perspektiv. En studie av stora tillverkande företag i Sverige visar emellertid att förvärv som innebär att företagen får flera anläggningar i sin tur innebär ökad produktivitet genom att det möjliggör nedläggning av mindre produktiva anläggningar inom företaget, Hakkala, K (2006).

Grinfeld, L A et al. (2009) gör en jämförande analys mellan företag som byter ägare och företag som inte byter ägare. Denna studie visar på en högre tillväxt i omsättning och förädlingsvärde i företag som byter ägare.

En studie över resultaten av de 50 största amerikanska fusionerna mellan 1979 och 1984 visar på högre produktivitet i fusionerade företag jämfört med branschen i övrigt, Healy, P M, Palepu, K G, & Ruback, R S (1992).

Ett flertal andra studier fokuserar på förändring i ekonomiska termer i det uppköpta företaget. Nästan samtliga av dessa visar att företaget efter uppköpet visar en högre produktivitet, en ökad sysselsättning och/eller högre överlevnad jämfört med resultatet före uppköpet McGuckin, R H, Nguyen, S V, Reznick, A P (1998), McGuckin, R H, Nguyen, S V, Reznick, A P (1995).

Andra studier pekar på att effekterna av övertagande i allmänhet är begränsade eller att det tar flera år innan en ny ägare får en tydlig påverkan på företagets resultat, Bellak, C, Pfaffermayr, H, (2006), Lichtenberg, Frank R, Siegel, D, (1987).

Några studier jämför överlevnadsgraden mellan företag som byter ägare och nystartade företag, Deschamps, B (2012), DTI Small Business Service, (2004). Dessa visar att överlevnadsgraden är högre i företag som byter ägare jämfört med nystartade företag. Vad gäller uppköp som ligger inom det befintliga marknadssegmentet för köparen, blir dessa överlag mer lyckosamma för företag jämfört med uppköp som resulterar i en mer diversifierad företagsprofil, Doukas, J A, Travlos, N G, Holmen, M, (2001).

Vilka blir konsekvenserna för de anställda när företaget byter ägare?

Tre artiklar fokuserar särskilt på effekterna för de anställda efter att företaget köps upp. En studie visar att resultaten för de anställda varierar beroende på yrken, Itkin, D (2008). Denna studie visar att ägarskifte leder till färre arbetstillfällen men högre löner för personer som arbetar med analysarbete, kontorsarbete och produktionsarbete. För dem som arbetar inom serviceyrken som sjukvård och utbildning ledde ägarskifte vanligtvis till oförändrat antal arbetstillfällen, men att lönerna sjönk.

En annan studie visar att ägarskifte verkar leda till fler arbetstillfällen och mer kvalificerade arbeten. En del ägarskiften, framför allt på större arbetsplatser, leder dock till neddragningar, McGuckin, R H, Nguyen, S V (2000). Ett annat område som har studerats är relationen till de anställda efter att företaget blir uppköpta av riskkapitalister CMBOR,

(2008). Resultatet i denna studie från England visar att de anställdas intressen tas tillvara på liknande sätt eller tas mer tillvara efter ägarskiftet. En majoritet av respondenterna menar att de fick större tillgång till privata pensionsförsäkringar samt högre löner. Dessutom verkar fackföreningar få ett större inflytande.

Vilka typer av företag blir uppköpta?

Det finns en diskussion kring om det är företag med låg produktivitet eller företag med hög produktivitet som blir uppköpta. Två studier visar att det framförallt är företag med hög produktivitet som blir uppköpta, McGuckin, R H, Nguyen, S V, Reznick, A P (1998), Nguyen, S V, McGuckin, R H, (1993). En annan studie visar på motsatsen och hävdar, baserat på undersökningar av ägarskifte i USA under åren 1972-1981, att det framför allt är företag med låg produktivitet som byter ägare, (Lichtenberg, Frank R, Siegel, D, (1987).

En studie visar att immateriella tillgångar spelar stor roll vid bedömningen av ett företags attraktivitet. De mest betydelsefulla immateriella tillgångarna är företagets: (i) nyckelpersoner, (ii) kunskaps sediment, (iii) varumärke, (iv) partners och, i mindre utsträckning, (v) företagskultur. Dessa faktorer underskattas ofta av säljare och förmedlare vid ägarskifte eftersom faktorerna är svåra att mäta, Durst, S (2012).

Vilka blir effekterna av utländskt ägande?

En svensk studie visar att anställda i utlandsägda företag i Stockholmsregionen i genomsnitt har högre utbildning och högre lön än de som arbetar i svenskägda företag. Studien visar också att hälften av de utlandsägda företagen i Malmöregionen återfinns i branscher som ingår i starka svenska kluster. Författarna drar slutsatsen att utländskt ägande kan bidra till att stärka näringslivsutvecklingen i de regioner där de etablerar sig Lundmark M, Malmberg A, (2000). En annan studie pekar på betydelsen av utländskt ägande genom att de ”utköpta” (tidigare) ägarna använder köpeskillingen för att etablera företag eller investerar i andra företag som affärsänglar Mason, C., & Harrison, R. (2006). Fallstudier från glesbygder i Skottland visar att denna företeelse har betydelse i en region som annars skulle ha haft svårt att attrahera externt kapital.

En norsk studie visar att norska företag som blir uppköpta av utländska ägare får en högre omsättningstillväxt efter ägarskiftet. Denna typ av företag tenderar att ha en hög tillväxt även innan ägarskiftet, Grunfeld, L A et al. (2009).

Ytterligare en studie visar att kanadensiska företag har en högre avkastning än amerikanska företag vid förvärv av kanadensiska företag. Denna skillnad kan inte förklaras av lagstiftning om utländskt ägande, horisontella marknadsrelationer eller företagens förvärvsbenägenhet, Eckbo, B. E., & Thorburn, K. S (2000).

Vilka blir effekterna av åtgärder för att främja ägarskifte?

Kunskapsöversikten visar att det i huvudsak är policyutredningar som söker svaren på effekterna av olika åtgärder för att främja ägarskifte. En studie från Nederländerna visar att det förvånansvärt nog fanns ett negativt samband mellan rådgivning före ägarskifte och företagets resultat efter ägarskifte, van Teeffelen, L, (2012). En annan faktor som har studerats är effekten av att planera för ägarskifte. Samma studie från Nederländerna visar att det fanns ett svagt samband mellan planering av ägarskifte och lönsamhet i företaget efter skiftet. Två andra studier, en i Nederländerna och en i Österrike, visar på motsatsen – nämligen att företag som hade en plan för ägarskifte uppvisade en högre försäljningstill-

växt efter ägarskiftet, Ministry of Economic Affairs (2005), DTI Small Business Service, (2004).

Behöver metoder eller teorier utvecklas för att kunna mäta effekter av ägarskifte?

Trots mycket forskning kring uppköp och fusioner vet man förhållandevis litet om effekterna av dessa på de organisationer som är involverade. Ett återkommande tema inom managementforskningen är ambitionen att söka svaren på vad det är som förklarar vilka uppköp och fusioner som lyckas och vilka som misslyckas. En tes är att forskare generellt inte har lyckats utveckla och testa en genomgripande teori om uppköp och fusioner. Denna förklaring ifrågasätts av Meglio och Risberg (2010), som menar att varje uppköp och fusion skiljer sig åt vad gäller motiv och målsättningar.

Många forskare inom området testar hypoteser genom stora urval baserat på tvärsnittsdata och försöker hitta den avgörande faktorn som förklarar resultatet av uppköp och fusioner. Författarna förespråkar att forskare, för att förstå de processer som förklarar resultaten av uppköp, i större utsträckning bör använda sig av processorienterade longitudinella studier samt deltagarobservationer och intervjuer, Meglio, Risberg (2010).

Vilken betydelse har förvärv för teknisk utveckling?

En svensk studie visar att stora företag köper upp små företag för att internalisera vissa delar av innovationsprocessen. Samtidigt avyttrar stora företag andra delar, för att dessa ska utvecklas av andra utanför företaget. Resultaten indikerar att teknologirelaterade förvärv i ökande utsträckning är betydelsefulla för stora svenska tillverkningsföretag när dessa söker ny teknologi. Tillväxten befanns vara högre hos de förvärvade företagen än hos de icke förvärvade företagen både före och efter förvärven, Lindholm, Å, (1994).

2.2.3 Problemområden inom forskningen gällande ägarskiften

Här sammanställs observationer vad gäller kunskapsluckor rörande ägarskiftens ekonomiska betydelse, utifrån följande övergripande frågeställningar:

- Vilka kunskapsluckor finns?
- I vilka avseenden är tillgång till data en begränsning?
- Vilka typer av datakällor behöver utvecklas?

Litteraturgenomgången ger vid handen att både tillgången på data och jämförbarheten länkar emellan har avsevärda brister. Detta innebär i sin tur att forskningen om ägarskiftens ekonomiska konsekvenser är mycket resurskrävande och att resultaten i alltför låg grad kan anses vara allmängiltiga. Därmed kan sägas att det överlag finns stora kunskapsluckor inom ämnesområdet.

Detta påvisas exempelvis av Karin Hellerstedt, Internationella Handelshögskolan i Jönköping (CeFEO), Hellerstedt K, Nordqvist M, Wennberg K, (2012), som uppger att ett problem för forskningen är att det nationellt och internationellt saknas tillgång till data gällande ägarskiften. Till exempel finns ingen officiell företagsägar databas. Detta medför enligt Hellerstedt en avsaknad av systematisk forskning med generaliserbara resultat. CeFEO har inom sin forskning, som är inriktad mot familjeföretag, använt information från SCB för att själva skapa ett mått på ägarskiften. Det finns även exempel på rapporter där ägarskiften mätts genom att studera när hela styrelsen i ett företag byts ut.

Denna statistikbrist betonas även av Bérangère Deschamps, (Deschamps, B, 2012), som konstaterar att de europeiska länderna i alltför hög grad saknar data som visar antalet externa företagsöverlåtelse. Det behövs enligt Deschamps databaser på europeisk nivå för att underlätta större undersökningar och möjliggöra mer allmängiltiga slutsatser och åtgärder.

En liknande bild ges av van Teeffelen, (van Teeffelen, L. 2012), som menar att forskning rörande de makroekonomiska effekterna av ägarskiftet, eventuellt satt i relation till kostnaden för stödprogram på området, skulle ha ett stort värde. För att detta skall vara möjligt krävs både en standardiserad definition och registrering av ägarskiftet, för att möjliggöra forskning och uppföljning över en längre tidsperiod inom och mellan EU-länderna. Europeiska kommissionen har uppmanat (Europeiska kommissionen, 2012) EU-medlemmar att skapa offentliga register för företagsöverlåtelse. Detta bör enligt van Teeffelen vara en fråga för den politiska beslutandenivån att hantera, eftersom forskning rörande de ekonomiska effekterna av ägarskiftet kommer att fortsätta vara mycket resurskrävande så länge det inte finns ett ordentligt registreringssystem.

Van Teeffelen lyfter särskilt fram Österrike som ett bra exempel att följa, eftersom landet anses vara mycket aktivt i att definiera och registrera företagsöverlåtelse. Med denna statistik tillgång kan den österrikiska regeringen ta fram scenarier för ekonomisk tillväxt, sektorspecifik utveckling och demografisk utveckling, baserat på antalet företagsöverlåtelse som kan förväntas. De har också möjlighet att utvärdera sin politik, eftersom antalet lyckade företagsöverlåtelse och effekterna av stödprogrammen kan identifieras. Andra länder förlitar sig fortfarande på uppskattningar av antalet ägarförändringar och deras effekter på ekonomin, med de lägsta och högsta uppskattningarna av antalet ägarbyten skiljer sig i vissa fall med en faktor tre. Van Teeffelen föreslår att offentliga register företrädesvis bör registrera ägarbyten indelat på olika typer av företag, såsom enmansföretag, aktieföretag etc.

Även DTI Small Business Service (DTI Small Business Service (2004), framhåller Österrike som ett bra exempel, där man tillhandahåller någorlunda systematiska mätningar vad gäller effekterna av ”post-transfer success rates”.

Ovanstående problembild bekräftas av EU-kommissionen, (European Commission, 2011), som konstaterar att det saknas systematisk uppföljning av ägarskiftet i företag. Kommissionens kartläggning visar att statistik rörande ägarskiftet saknas i de flesta EU-länder och när statistik finns, varierar definitionerna kraftigt. Tyskland betraktas som ett gott exempel när det gäller tillgänglig statistik. EU-kommissionen ser en stor potential i att skapa gemensamma metoder, verktyg och indikatorer för att bättre kunna följa ägarskiftets konsekvenser i Europa.

Sammanfattningsvis kan konstateras att bristen på data avsevärt verkar begränsa kunskapen om ägarskiftets ekonomiska betydelse. Forskningsresultatets allmängiltighet förefaller bli alltför låg när datakällorna brister i både gemensamma definitioner och i datatillgång, vilket är fallet både i Sverige och inom EU.

Som visats ovan finns några grundläggande utmaningar med denna statistik, där en av de största kanske är att definiera vem som äger ett företag. Det gäller särskilt aktieföretag, där aktier och därmed också ägandet kan förändras varje dag. Denna, samt ytterligare frågeställningar/svårigheter, borde dock i första hand lösas och harmoniseras på EU-nivån, eftersom hela EU står inför den stora utmaningen med ägar-/generationsskiftet i företag de kommande åren.

2.3 Ägarskiften i familjeföretag

2.3.1 Metod

Följande översikt är baserad på en genomgång av samtliga 118 artiklar som publicerats om generationsskiften i familjeföretag de senaste 25 åren enligt Debicki, Matherne, Kellermanns och Chrismans (2009). För att kategorisera forskningen om generations- och ägarskiften användes klusteranalys där artiklarna kategoriserades utifrån 15 olika dimensioner, som även visats vara centrala teman i tidigare forskning. Klusteranalysen resulterade i följande indelning av litteraturen:

- Studier av omvärldsfaktorer
- Studier på företagsnivå
- Studier på individ- och relationsnivå, indelade i:
 - Tiden före skiftet
 - Planering av skiftet
 - Hantering av skiftet
 - Tiden efter skiftet
- Den entreprenöriella kontexten

2.3.2 Inledning

Utgångspunkten för genomgången har varit ägarskiften, men forskningen gällande generationsskiften har nästan uteslutande fokuserat på ledarskiften. Ägarskiften har sällan belysts eller har setts som en process som går hand i hand med ledarskiften. Teoretiskt sett, är det dock två helt separata processer, även om de i praktiken ofta följs åt. En konsekvens av detta är att befintlig generationsskiftesforskning främst har studerat valet mellan att rekrytera en ny ledare från familjen, företaget eller utifrån.

Ägar-ledare (entreprenörer) som vill avsluta sitt företagande står i princip inför tre valmöjligheter: de kan (i) besluta att sälja sitt företag till en extern part (Wennberg, Wiklund, DeTienne, & Cardon, 2010), (ii) lämna över företaget till familjemedlemmar och/eller anhöriga (Sharma, Chrisman, & Chua, 2003b) eller (iii) besluta (eller tvingas) lägga ner sin verksamhet (Shepherd, Wiklund, & Haynie, 2009).

Forskningen gällande dessa skiften har visat att de kan vara långdragna och komplicerade, påverkas av faktorer som ägar-ledarens personliga mål, familjestruktur, förmåga och ambitioner hos potentiella efterträdare, samt juridiska och finansiella frågor (De Massis, Chua & Chrisman, 2008; Le Breton-Miller, Miller & Steier, 2004; Sharma, et al, 2003b). Eftersom majoriteten av alla privatägda familjeföretag i många utvecklade länder sannolikt kommer att byta ägande i takt med att befintliga ägare närmar sig pensionering, finns det ett stort behov, hos praktiker såväl hos politiker, av att studera förutsättningarna kring överlåtelser av företagsägande samt de socioekonomiska konsekvenserna därav (Bennedsen, Nielsen, Pérez-González och Wolfenzon, 2007, Parker & Van Praag, 2011).

Genomgången av existerande forskning om succession i familjeföretag visar att en majoritet av litteraturen om arv är konceptuell eller baserad på ett fåtal praktiska fall och/eller icke-representativa enkätstudier. 71 procent av de arbeten som publicerats sedan mitten av 1970-talet består av beskrivande undersökningar baserade på aggregerade data, eller mikrostudier baserade på små urval eller ett begränsat antal illustrativa exempel. Dessa be-

gränsade studier ger insikt om vissa egenskaper hos effektiva överlåtelser, men misslyckas med att identifiera mönster som kan generaliseras till större populationer av entreprenörer och ägar/ledare och deras företag. Det finns vidare starka skäl att fokusera på och närmare undersöka överlåtelser av ägande eftersom de omfattar finansiella frågor, värdering av tillgångar samt emotionella aspekter såsom upplevd rättvisa bland inblandade aktörer som kan vara centrala för skiftesprocessen ur ett entreprenörskapsperspektiv.

2.3.3 Omvärldsfaktorer som kan påverka generationsskiften

Forskning gällande omvärldsfaktorer har undersökt effekterna av yttre faktorer på företaget, såsom finansiella och juridiska institutioner och nationella kulturer, som påverkar ägarbyten eller generationsskiften. Detta kluster av studier bidrar på makronivå genom att erbjuda förslag till policy i olika länder. Ett antal studier med ett finansiellt perspektiv undersöker förhållandet mellan skiften och företagets resultat (Ayres, 1998; Diwisch, Voithofer, & Weiss, 2009). Effekten av olika finansiella institutioner på företagsskiften är ett vanligt tema i denna grupp av studier. Till exempel finns det undersökningar av förutsättningarna för management buy-outs (Scholes et al, 2007; Wright, Thompson, & Robbie, 1992), samt hur beskattning och rättsliga ramar påverkar ägarskiften (Bjuggren & Sund, 2002, Fil & Prince, 1996, McCollom, 1992). Detta kluster innehåller också studier som undersöker hur olika nationella kulturer formar attityder till skiften (Kuratko, Hornsby & Montagno, 1993), benägenheten att planera för skiften (Huang, 1999) och förekomsten av effektiva skiften (Chau, 1991).

2.3.4 Företagsspecifika faktorer som kan påverka generationsskiften

Artiklarna i detta kluster fokuserar i första hand på faktorer på företagsnivå som kan påverka generationsskiften. En grupp av artiklar undersöker faktorer som påverkar företaget och familjens ledare under generationsskiftet, till exempel utveckling och överföring av socialt kapital (Steier, 2001) eller immateriella tillgångar som företags- och branschspecifik kunskap (Fiegener, Brown, Prince, & fil, 1994, Foster, 1995). Ytterligare en grupp ser på bolagsstyrning i förhållande till företagsskiften (Corbetta & Montemerlo, 1999, Poza, Hanlon, och Kishida, 2004), skiften från grundaren till professionell förvaltning (Berenbeim, 1990; Sonfield & Lussier, 2004), och relationer till chefer som rekryterats utanför den närmsta familjen (Chua, Chrisman, & Sharma, 2003). Slutligen utforskas orsaker till företagsmisslyckanden under och efter skiften (Miller, Steier, & Le Breton-Miller, 2003). Givet att private equity-företag i allt större utsträckning har börjat se medelstora till stora familjeföretag som potentiella investeringsobjekt, krävs en bättre förståelse av konsekvenserna för ett företag som tidigare ägs och drivs av en familj när de blir en enhet i en större koncern eller kontrolleras av ett private equity-bolag (Astrachan, 1988, Dawson, 2009). Innebär detta styre enbart en bättre förmåga att förverkliga tillväxtpotentialen, eller skapar kulturella skillnader problem såsom strategisk tröghet?

2.3.5 Hur individer och relationer kan påverka generationsskiften

I detta kluster (som omfattar knappt 70 procent av alla studier) identifierades fyra subkluster som berör olika faser i generationsskiftesprocessen: tiden före generationsskiftet, planering av skiftet, hantering av skiftet, och tiden efter skiftet.

Tiden före skiftet

Den första subgruppen fokuserar på och utreder de frågor som föregår planeringen av ett skifte. Studier i denna grupp har också fokuserat på företrädarnas roll och betonat deras

förmåga att "släppa taget" och lämna kontrollen till sina efterträdare (Cadieux, 2007; Hoang & Gimeno, 2010). Chrisman et al. (1998) visar att i väletablerade familjeföretag är efterträdarnas integritet och engagemang avgörande för tiden före planeringen av ett skifte, medan födelseordning och kön är av mindre betydelse (trots den vedertagna uppfattningen att förstfödda män är de troliga efterträdarna i familjeföretag). Slutligen belyser en studie som fokuserar specifikt på succession i företag som drivs av kvinnor vikten av kvaliteten på kommunikationen och tilliten inom familjen för ett effektivt generationsskifte (Cadieux, Lorrain, & Hugron, 2002).

Dessa studier betonar betydelsen av att förstå potentiella efterträdares motiv, alternativ till skiften inom familjen, samt sociologiska och socialpsykologiska faktorer som leder familjeföretag till att aktivt planera för ett kommande skifte.

Planering av skiftet

Det finns belägg för att sannolikheten för ett smidigt generationsskifte inom familjen ökar om det finns en formell plan för skiftet (Sharma, Chrisman, Pablo & Chua, 2001). Harveston och kollegor (1997) undersökte 792 företag ledda av män och 191 kvinnoledda familjeföretag i USA och fann såväl likheter som skillnader mellan könen i faktorer som påverkade planeringen. Motwani och kollegor (2006) undersökte 368 amerikanska små och medelstora företag och fann att oavsett företagets storlek var tillkännagivande av efterträdarna samt utbildning/mentorskap till desamma värdefulla steg i planeringsarbetet. Denna subgrupp av studier pekar på att planering är korrelerad till effektiva skiften, men att planeringen är beroende av relationerna inom ägandefamiljen och andra materiella faktorer.

Hantering av skiftet

Nästa subgrupp av studier på individ- och relationsnivå fokuserar på faktorer som är avgörande för hanteringen av ett skifte. Dessa faktorer relaterar till (1) familjeförhållanden, (2) interna kontra externa skiften, och (3) "co-habitation" av föregångare och efterföljare.

För det första är familjemedlemmars relationer starkt kopplade till utfallet av ett generationsskifte (Dunn, 1999). Flera studier tittar även på hur företagarens/VDs make/maka påverkar ett skifte (Poza & Messer, 2001), eller hur förhållandet mellan ägarna som driver företaget och deras söner och döttrar samt deras makar har inflytande på generationsskiftet (Kaslow, 1998; Swagger, 1991, Vera & Dean, 2005).

För det andra är valet mellan skifte inom familjen eller skifte till en extern part grundläggande för företagets överlevnad och det är kritiskt att familjen förmår att komma överens om att hantera ett av dessa val (Ambrosius, 1983; Wennberg, et al., 2011).

Den tredje faktorn utgörs av den fas i skiftet då efterträdaren och föregångaren båda delar på ansvaret för och kontrollen av företaget. Denna "co-habitation" fas belyser vikten av ömsesidig anpassning av roller och identiteter mellan entreprenören/entreprenörerna och nästa generations familjeföretagare (Matthews et al., 1999). Denna process kan skadas om grundarna är ovilliga att lämna över sina företag till sina arvingar (Ibrahim et al., 2001).

Tiden efter skiftet

Den fjärde subgruppen fokuserar på tiden efter ett skifte och särskilt på de eventuella konsekvenserna på företaget. Venter och hans kollegor (2005) fann att efterträdares inledande vilja att ta över, och förhållandet mellan ägare och ledare och hans eller hennes efterträdare, hjälper till att förklara både tillfredsställelse med skiftesprocessen och fortsatt lön-

samhet i verksamheten. Granskningen visar att litteraturen sällan behandlar risken för företagets misslyckande efter ett plötsligt skifte (Wennberg et al. 2011). Forskare har konstaterat att många familjeföretag skapar unika resurser som är sällsynta och svåra för konkurrenter att imitera (Carney, 2005; Habbershon et al, 2003; Sirmon & Hitt, 2003). Sådana resurser kan gå förlorade om familjen plötsligt lämnar företaget, vilket får negativa konsekvenser för företagets innovationsförmåga och tillväxtpotential.

2.3.6 Skifte av ägande och/eller management

Granskningen visar att de flesta studier fokuserar på managementskiften, medan endast 19 procent av de publicerade verken behandlar ägarskiften. Endast tre artiklar försöker göra en distinktion mellan lednings- och ägarskiften (Churchill & Hatten, 1997; Gersick, Lansberg, Desjardins, & Dunn, 1999; Handler, 1994). Förekomsten av samtidiga ägar- och ledarskiften är ett område som kräver mer uppmärksamhet för att ge en bättre förståelse för komplexiteten i skiftesprocessen ur ett entreprenöriellt process- och multinivåperspektiv.

Trots att studier på familjenivå kan skapa insikter i hur familjeförhållanden påverkar överlåtelser (Dunn, 1999; Kaslow, 1998), är forskning som undersöker familjens roll för individers beslut om att få eller lämna ett företag i stort sett obefintlig (Churchill & Hatten, 1997, DeTienne, 2010, Vera & Dean, 2005). Således kan ett föga studerat område identifieras. Nämligen relationen mellan familjens egenskaper och typ av skifte samt konsekvenserna för företaget av ett eventuellt skifte. Detta leder till följande två obesvarade frågor för framtida forskning:

- Hur påverkar familjens sammansättning och struktur sannolikheten för att andra familjemedlemmar eller en icke-familjemedlem tar över som efterföljare till (a) ägande, och (b) ledningen av företaget?
- Hur påverkar familjens sammansättning och struktur företagets långsiktiga resultat, givet att (a) ett ägarskifte, och/eller (b) ett ledarskifte ägt rum?

2.3.7 Den entreprenöriella kontexten

Den entreprenöriella kontexten kan ses innefatta ekonomiska, demografiska, eller institutionella faktorer som inverkar på individers och företags agerande. Litteraturgenomgången visar att dessa faktorer inverkan på ägar- och ledarskiften har rönt begränsad uppmärksamhet och flertalet av de empiriska studierna baseras på en enda region eller bransch. Dessutom undersöker de flesta studierna förhållanden i anglosaxiska länder.

Ekonomiska faktorer kan påverka företagets succession, exempelvis avsaknad av extern finansiering för att finansiera skiften.

Demografiska aspekter kan också påverka skiftesprocessen genom att företagare i regioner med åldrande befolkningar kan behöva fler alternativ för en eventuell överlåtelse. Exempelvis skapas fler möjligheter till ägarskiften om överlåtelse till utomstående anses legitimt.

Institutionella aspekter kan också påverka skiftesprocesserna, där exempelvis höga skatter på ägarskiften kan leda till att familjer istället avslutar sina företag (Henrekson, 2005). Beskattningens betydelse har även studerats i Bjuggren och Sund (2002) och File och Prince (1996). Dessa studier har gjorts avseende enskilda länder och därmed saknas jämförelser över olika institutionella miljöer. Detta tyder på två viktiga men hittills obesvarade frågor som rör kontextuella faktorer inverkan på såväl förekomsten av ägarskiften som potentiell variation i ägarskiften:

- Vilka är de kontextuella egenskaper som främjar variationer mellan regioner och branscher i form av olika typer av ägarskiften?
- Hur påverkar kontextuella egenskaper de entreprenöriella effekterna av externa och interna ägarskiften?

Granskningen visar att få studier undersöker skillnader i företagsprestationer baserat på huruvida ett företaget skiftats inom familjen eller till en extern intressent.

Nya rön tyder på att företag som tas över av utomstående ofta presterar bättre ekonomiskt än företag som finns kvar inom familjen (Bennedsen, et al, 2007;. Cucculelli & Micucci, 2008). Nya ägare kan tillföra ytterligare resurser och mer entreprenöriellt tänkande till ett etablerat företag (Nordqvist & Melin, 2010). Det finns därför ett behov av mer kunskap om effekterna av olika typer av företagsskiften, dvs ägar- kontra ledningsskiften och interna (inom familjen) kontra externa skiften. Eftersom det ofta hävdas att familjeföretag har ett långsiktigt perspektiv på företagets utveckling (James, 1999) bör studier utformas på ett sätt som möjliggör att eventuella långsiktiga effekter kan fångas. Om effekterna av olika typer av skiften mäts för nära inpå själva skiftet innebär det att långsiktiga effekter inte beaktas (Wennberg et al. 2011).

Vidare kan det vara av intresse vilka specifika kompetenser, resurser och relationer som gör familjemedlemmar till sämre entreprenörer än utomstående (Bennedsen, et al., 2007) eller vice versa. Eftersom viss forskning hävdar att ägar- och generationsskiften kan vara gynnsamt för ett företag då ny och viktig entreprenöriell energi kan tillföras (Habbershon och Pistrui, 2002, Nordqvist och Melin, 2010), finns ett behov av ytterligare forskning om entreprenörskap i befintliga företag (intraprenörskap) inom två områden:

- Hur påverkar olika typer av ägar- och generationsskiften (t.ex. om en familjemedlem eller en icke-familjemedlem tar över ägandet och förvaltningen) entreprenörskap (t.ex. innovation och tillväxt) i företag?
- Vilka kompetenser, resurser och aktiviteter som efterträdare tar med sig in i företaget kan främja företagets entreprenörsanda?

Allt fler studier berör skärningspunkten mellan ekonomi-, geografi- och entreprenörskapsforskning och undersöker hur ekonomiskt handlande på mikronivå leder till ekonomisk förändring på meso-och makronivå (Carree & Thurik, 2003, Van Praag & Versloot, 2007). I ljuset av att de flesta nya företag växer relativt långsamt och nedläggningstalen bland nystartade företag är höga (Davidsson, Delmar, & Wiklund, 2007), är det alarmerande om många familjeföretag väljer att lägga ner sina företag snarare än genomgår ett ägarbyte. I det granskade materialet saknas forskning gällande dessa frågor helt. Samtidigt som översynen visar att flera studier fokuserar på specifika mekanismer bakom ägar- och generationsskiften, finns det en brist på studier som kopplar detta till effekterna på samhällsnivå. Mot denna bakgrund finns ett behov av studier gällande:

- Vilka är de regionala och nationella ekonomiska effekterna av olika typer av ägarskiften i familjeföretag?

3 Dataunderlag

För att i strikt mening kvantitativt bestämma ägarskiften krävs ett företagsägarregister eller värdepappersregister med rimlig täckning. Sådana ägarregister saknas dock i samtliga länder inom EU-området, och finns i Västeuropa endast i ett land, Norge. Värdepappersregister gällande börsnoterade bolag finns dock i Sverige och torde finnas i flertalet andra länder. Då ett generellt ägarregister saknas måste data gällande ägarskiften grunda sig på härledningar utifrån andra register. I det följande beskrivs kortfattat olika källor och metoder med anknytning till sådana härledningar. Inledningsvis behandlas även möjligheten att beskriva befintliga företag efter företagsinnehavarens ålder.

3.1 Uppgifter om företagsinnehavares ålder

Diskussionen kring ägarskiften förs ofta i termer av att företag vilka står inför ett ägarskifte på grund av åldersskäl riskerar att avvecklas. När det gäller en deskriptiv kartläggning av företag efter innehavarens ålder i enskilda firmor, handelsbolag, kommanditbolag samt fåmansaktiebolag kan det ske på ett bra sätt med de register som idag finns på SCB. Registren gällande fåmansbolag är inte heltäckande och det finns en undertäckning av antalet delägare av okänd storlek. Med kompletterande information från Skatteverkets (SKV) blankett ”Ändringar av basuppgifter” kan SCB:s delägarregister förmodligen förbättras och dessutom tillkommer information om ägarandelar.

För att knyta individkaraktäristiska variabler som ålder till bolag generellt kan dock metoden för att bestämma operativa företagsledare användas. Med hjälp av den samlade information SCB har går det att identifiera företag som torde närma sig tidpunkten för en förändring i ägarstrukturen på grund av åldersskäl.

3.2 Företagens- och arbetsställes dynamik (FAD)

Ett ägarskifte i ett företag i dess enkla bemärkelse sker när ägandet skiftas från en fysisk person till en annan fysisk person. Faktorer som komplicerar spårbarheten av ägarskiften är exempelvis samtidig förändring av juridisk form eller inkrämsöverlåtelser i de fall överlåtaren av olika skäl fortsätter deklarerar för näringsverksamhet efter överlåtelser.

Sådana förändringar kan innebära att SCB:s register ej indikerar att en ägarförändring skett. Ägandet i dess vida bemärkelse är mångfacetterat, ägarna kan vara fysiska eller juridiska personer eller omfatta flera delägare. I dagsläget har SCB inte något heltäckande register över företagens delägare och ägarandelar. Det ägar-/delägarskap som SCB kan identifiera är när en fysisk person deklarerar för näringsverksamhet (enskild firma, handels- och kommanditbolag) och/eller deklarerar som fåmansaktiebolagsdelägare. På så sätt erhålls en koppling mellan företag och individ/er som likställs med ett ägande oavsett ägarandel.

FAD är ett register och metod som bygger på uppgifter gällande de företag som ingår i RAMS.

RAMS omfattar de företag som är aktiva och sysselsätter minst en person (som huvudsaklig sysselsättning). RAMS finns för åren 1985-2010 och täcker därmed flera konjunkturcykler. Registret innehåller alla individer som är klassificerade som förvärvsarbete med koppling till företag respektive arbetsställe. I begreppet förvärvsarbete ingår anställda, egenföretagare och fåmansaktiebolagsdelägare. I grundregistren finns alla kopplingar, även

för de som ej har fått sin huvudsysselsättning i ett företag. Källorna till RAMS är Kontrolluppgifterna (för anställda och fåmansaktiebolagsdelägare), deklARATIONERNA för näringsverksamhet (för egna företagare) samt grundläggande information om företag/arbetsställe från Företagsregistret vid SCB. RAMS använder dock en preliminär registerversion över deklARATIONER för näringsverksamhet.

Enskilda näringsidkare, handelsbolag och kommanditbolag har i de flesta fall fysiska personer som ägare vilka med hjälp av personnummer i flertalet fall är enkla att fånga och följa. I fåmansaktiebolag kan delägare och sysselsatta i företaget identifieras (givet att de har tagit ut inkomst från företaget i form av inkomst eller utdelning). Dessa fysiska personer deklarerar då som delägare i fåmansföretag (fåmansaktiebolagsdelägare). För övriga aktiebolag (ej fåmansaktiebolag) finns information om de ingår i en koncern eller ej och om de är svenskägda eller ägs av ett utländskt företag.

Med hjälp av de olika unika identiteterna för företag och arbetsställen eller grupper av individer som arbetar på ett företag och ett arbetsställe kan förändringar i ägande av hela eller delar av ett företag spåras och skattas med hjälp av FAD.

Genom att följa individer och deras kopplingar till företag och arbetsställen över tiden erhålls ett underlag till kartläggning av dynamiken inom och mellan de olika enheterna. Om exempelvis en majoritet av de sysselsatta återfinns som en majoritet vid en företagsenhet med annat organisationsnummer året efter, betraktas det som samma företag trots att företagets organisationsnummer ändrats. Genom att ställa upp andra likartade regler kan även slutsatser som avser hopslagningar och uppdelningar göras. Ett företag byter organisationsnummer vid ombildning till ny juridisk person eller vid annan typ av omorganisation, till exempel av skatteadministrativt eller organisatoriskt skäl. FAD kan användas för att belysa ägarskifte av företagen då dessa har tre eller fler förvärvsarbetande för årparen.

Ovanstående resonemang kan tydliggöras genom en visa hur kvotreglerna i FAD används:

$$\text{Villkor A: } \frac{G}{T_2} > 0,5$$

$$\text{Villkor B: } \frac{G}{T_1} > 0,5$$

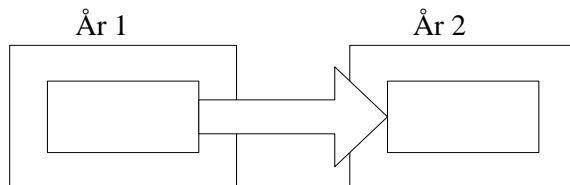
där G = antal gemensamt förvärvsarbetande år 1 och 2

T_2 = antalet förvärvsarbetande år 2 på företaget/arbetsstället

T_1 = antalet förvärvsarbetande år 1 på företaget/arbetsstället

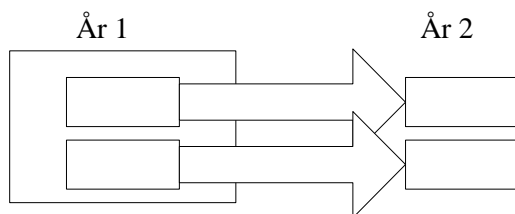
Exempel:

- Om en grupp sysselsatta återfinns både år 1 och år 2 och denna grupp utgör en majoritet av de sysselsatta på företaget eller arbetsstället båda år, är både A och B uppfyllda. Trots att det kanske är frågan om olika identiteter på företaget eller arbetsstället så är det frågan om samma enhet.

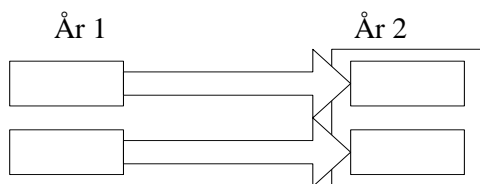
Samma enhet enligt FAD, oavsett tidigare identiteter

- Om endast det första villkoret (A) är uppfyllt anses enheten vara ny genom uppdelning.

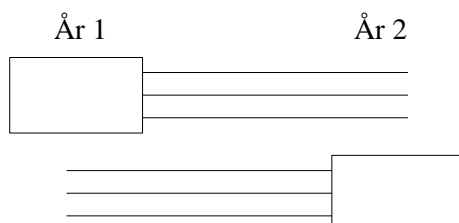
Uppdelning enligt FAD, oavsett tidigare identiteter

- Om bara det andra villkoret (B) är uppfyllt anses enheten blivit nedlagd genom sammanslagning.

Hopslagning enligt FAD, oavsett tidigare identiteter

- Om inget av villkoren är uppfyllt anses enheten vara helt nedlagd respektive helt ny.

Nedlagd respektive ny enhet enligt FAD.

En vidgad ansats är att även analysera verksamheter som går från offentlig verksamhet till privat verksamhet eller vice versa. De är vidare möjligt att registermässigt se om företag är eller blir utlandsägt och är eller blir svenskt. Ett företag kan även ingå i en koncern eller gå till eller från en koncern vilket framgår av Koncernregistret (KCR).

Vid en kartläggning av ägarskiften i företag bör FAD kompletteras med det slutgiltiga registret över deklARATIONER för näringsverksamhet. Det tillför cirka 30 000 deklARATIONER till populationen. För att kartlägga ägarskiften bland fåmansbolagsdelägare bör FAD vidare kompletteras med Skatteverkets arbetsregister över delägare vilket omfattar all information SKV har tillgång till gällande fåmansbolagsdelägare.

3.3 Företagsdemografi

Företagsdemografiska data omfattar bland annat nystartade och nedlagda företag. En metod för att ta fram företagsdemografiska data tillämpas av SCB för att tillgodose internationella åtaganden gentemot EU. Denna metod skiljer sig från den ovan nämnda FAD-metoden och följer metodologiskt en rekommendation från EU. Metoden bygger på bearbetningar av företagsregister men kompletteras med manuella kontroller av större enheter med tio eller fler anställda. Inom företagsdemografien ingår som nämnt data gällande nystartade företag och sedan 2010 bildar beräkningar enligt den företagsdemografiska metoden underlag för den officiella statistiken över nystartade företag i Sverige. Som sådan har den visat sig tillförlitlig för att skatta antalet nystartade företag.

För företag eller arbetsställen med färre än tio anställda innebär metoden, förenklat beskrivet, matchningar i olika steg mellan tidsmässigt olika versioner av företagsregistret där variabler som bransch, geografisk belägenhet, företagsnamn och telefonnummer i olika kombinationer kopplas mellan de tidsmässigt olika versionerna. Genom olika kontinuitetsregler kan genom detta förfarande och i kombination med uppgift om organisationsnummer (alternativt arbetsställesnummer) en enhet exempelvis kategoriseras som antingen nystartad, nedlagd eller överlevande. För att ge en uppfattning om logiken i metoden kan, starkt schematiskt beskrivet, en enhet klassificeras som helt nystartad då organisationsnumret är nytt samtidigt som koppling avseende geografisk belägenhet saknas. I det fall samma enhet har en geografisk koppling kan enheten klassificeras som ett övertagande av en befintlig verksamhet. I praktiken sker kopplingen i flera steg med olika kombinationer av de ovan nämnda variablerna. Inom ramen för denna metod kan även ägarskiften bland företag skattas, vilket dock inte sker idag. Eftersom företagsregistret är fullständigt täckande föreligger inga begränsningar vad gäller exempelvis företagsstorlekar och juridiska former. Som ett komplement till FAD-metoden vad gäller små företag med färre än tre förvärvsarbetande kan denna metod vara ett alternativ.

3.4 Aktieägarstatistik

Aktieägarstatistiken producerad av SCB avser aktier på Stockholmsbörsen (förutom Externa listan), Aktietorget, NGM:s listor samt First North. Även onoterade serier i noterade bolag ingår. Utländska bolags aktier som är noterade på ovan nämnda marknadsplatser ingår. I underlagen för statistiken ingår uppgifter om enskilda aktieposter och innehavare.

4 Förslag och konsekvensbeskrivningar gällande dataunderlag och utredning avseende ägarskiften i företag

De redovisade forskningsöversiktarna visar att forskningen begränsats av tillgång till data gällande ägarskiften. Bristen på data begränsar avsevärt möjligheterna till studier gällande ägarskiftens ekonomiska betydelse. Forskningsresultatets allmängiltighet blir låg när datakällorna brister i både gemensamma definitioner och i datatillgång.

4.1 Internationellt jämförbara data

Bristen på internationellt jämförbar statistik över ägarskiften har i olika sammanhang dryftats inom EU. Europeiska kommissionen (2002) framhåller att medlemsstaternas företagsregister i framtiden bör kunna tillhandahålla årliga uppgifter om företagsöverlåtelser som möjliggör detaljerade analyser per region och bransch samt uppgifter om vad som kännetecknar dessa överlåtelser. Här avses då uppgifter baserat på härledningar utifrån företagsregister enligt företagsdemografisk metodik beskrivet ovan under avsnitt 3.3.

Uppgifter om företagsöverlåtelser har dock ännu inte implementerats i företagsregistret och enligt uppgift från SCB planeras inget arbete på detta område under de närmaste åren. På sikt är dock denna metod mest lämpad för ta fram internationellt jämförbara data över ägarskiften. FAD-metoden har förutom i Sverige endast tillämpats i Danmark och kan knappast komma att tillämpas i andra länder, möjligen undantaget andra nordiska länder, då metoden bygger på långt utvecklade register som RAMS och yrkesregistret.

Mot bakgrund av att dataunderlagen i företagsdemografien löpande utvecklas inom ramen för EU-samarbetet på området och att frågan om att implementera indikatorer avseende företagsöverlåtelser för närvarande inte är prioriterad, lämnas inget särskilt förslag gällande utredning eller utveckling av dataunderlag baserat på denna metod.

4.2 Kvalitetssäkring av FAD-metoden avseende ägarskiften

Det är en öppen fråga hur ägarskiften identifierade utifrån förändringar i majoritetsägande förhåller sig till ägarskiften identifierade genom härledningar utifrån register enligt företagsdemografien eller FAD-metoden. Härledningar av ägarskiften med hjälp av exempelvis FAD utgör i bästa fall goda approximationer för ägarskiften bestämda efter ägarandel.

Uppgifter om ägarandelar i företag finns för fåmansbolag samt i princip för börsnoterade och andra bolag inkluderade i aktieägarstatistiken. Ett sätt att kvalitetssäkra FAD-metoden med avseende på skattning av ägarskiften är att jämföra utfallet av FAD-metoden med direkt bestämda ägarskiften för den grupp företag där ägarandelsuppgifter med fullgod täckning och kvalitet föreligger, företagen i aktieägarstatistiken. En sådan studie där orsaken till skillnader och dessa skillnaders faktiska betydelse utreds kan utföras inom SCB. En sådan utredning är relativt resurskrävande men viktig för att kunna värdera en eventuell ny databas gällande ägarskiften baserat på FAD-metoden.

4.3 Kontroll av uppgifter om ägarandelar i fåmansbolag

FAD-metoden kan utvecklas genom att uppgifter gällande ägarandelar i fåmansbolag integreras. Dessa uppgifter bör dock kvalitetssäkras genom konsistenskontroller och kontroller av täckningsgrad. I praktiken innebär detta kontroller av de uppgifter vilka in-

hämtas av SKV gällande ägarandelar i fåmansbolag. Ett sådant utredningsarbete är relativt omfattande. Utredningen bör utföras av SKV i samverkan med SCB. En sådan utredning innebär kvalitetssäkring både med avseende på FAD-beräkningarna gällande exempelvis ägarskiften och en kvalitetskontroll av SKV:s deklarationsuppgifter för interna ändamål.

4.4 Offentligt värdepappersregister

Det finns en efterfrågan på ett offentligt värdepappersregister med god täckning där ägarandelar framgår och där individer kan identifieras. Ett sådant register är optimalt lämpat för att spåra ägarskiften då dessa kan bestämmas direkt utifrån förändringar i majoritet-sägande.

Att utveckla ett sådant register och förvalta detta kräver dock mycket stora resurser. Samtidigt kan ett sådant register uppenbarligen ha många olika användningsområden. Många av dessa torde dock tillgodoses genom de kommersiella värdepappersregistren vilka tillhandahålls genom Euroclear och Nordiska Värdepappersregistret.

Då FAD-metodens kvalitet med avseende på att klassificera ägarskiften inte är helt utvärderad och med hänsyn till frågans vittomfattande karaktär, vilken ligger utanför ramarna för denna förstudie, lämnas inget särskilt förslag rörande vidare utredning av ett offentligt värdepappersregister. Det skall dock noteras att ett offentligt värdepappersregister är av potentiellt mycket stort värde för att studera ägarskiften.

4.5 Generationsskiften och företagsdynamik

Generationsskiften i mindre företag utgör ett centralt tema i diskussionen kring lednings- och ägarskiften i företag. Isolerade studier av ägarskiften är dock av begränsat värde för att bedöma effekterna av en åldrande företagastock. Den fullständiga företagsdynamiken i samband med generationsväxlingar inbegriper exempelvis även nystartade företag och tillväxt i befintliga företag. En studie med denna inriktning där effekten av en åldrande företagastock studeras som en helhet, där även nytillkommande och växande företag beaktas, är resurskrävande men angelägen mot bakgrund av den stora uppmärksamhet frågan rönt såväl i Sverige som internationellt. En sådan studie kan bland annat fokuseras på effekterna i gles- och landsbygd vad gäller servicenivå med mera. Som utförare av en sådan studie föreslås Tillväxtanalys.

4.6 Familjeföretag och generationsskiften

Flertalet av de frågeställningar som rests i samband med genomgången av forskning kring generationsväxlingar i familjeföretag kräver genomförande av särskilda enkätundersökningar. För att erhålla tillräcklig representativitet gällande hela landet fördelat regionalt eller efter andra grupper erfordras relativt stora undersökningar med åtföljande betydande kostnader. Sådana undersökningar innebär även en uppgiftslämnarbelastning för respondenter.

4.7 Sammanfattning av avgivna förslag och samt konsekvenser

De möjliga åtgärder som skisserats rörande dataunderlag och vidare utredning gällande ägarskiften kan sammanfattas i tre kategorier:

- Kvalitetsfrågor och utveckling av befintliga datakällor gällande ägarskiften
- Utredning och analys med anslutning till ägarskiften
- Långsiktiga frågor rörande dataunderlag gällande ägarskiften

Kvalitetsfrågor och utveckling av befintliga datakällor gällande ägarskiften

De åtgärder som föreslagits inom denna kategori är av fundamental betydelse för utveckling av dataunderlag och databaser gällande ägarskiften. Det gäller då utredning av den på RAMS baserade FAD-metoden som möjligt underlag för klassificeringar av ägarskiften och utredning och kvalitetskontroll av deklaraionsuppgifter avseende ägarandelar i fåmansbolag. Dessa förslag berör endast statliga myndigheter och torde resursmässigt väl kunna inrymmas inom de ramar som avsatts i budgetpropositionen 2012 för att öka kunskapen om ägarskiften.

En redovisning bör ske innan utgången av det tredje kvartalet 2013 för att om aktuellt, kunna avsätta medel under budgetåret 2014, gällande en implementering av en databas över ägarskiften.

Utredning och analys med anslutning till ägarskiften

Generationsskiften i företag kan betraktas utifrån olika perspektiv. Förslagen till vidare utredningsarbete inom denna kategori gäller dels studier avseende den speciella problematiken knuten till övertaganden bland familjeföretag, dels en studie avseende effekter av generationsskiften i ett vidare perspektiv, där dynamiska effekter i form av nyetableringar och förändringar inom befintliga företag gällande exempelvis sysselsättning och service-nivå studeras. De föreslagna studierna avseende specifika samband och effekter gällande familjeföretag kräver någon form av enkätundersökning vilket innebär mycket höga kostnader, både vad gäller intern administration och uppgiftslämnarbörda, om rimlig representativitet för hela landet skall uppnås.

Vad gäller en studie avseende näringslivsdynamiken i samband med en åldrande företagsstock kan en sådan studie baseras på registerdata. En sådan studie kan dock inte bidra till att belysa den centrala frågeställningen i denna förstudie; kvalitetsfrågor och utvecklingsbehov avseende dataunderlag. En sådan studie kan dock utföras utan explicit kännedom om inträffade ägarskiften.

Båda dessa frågeställningar måste värderas ha lägre prioritet i förhållande till utveckling av registerbaserade dataunderlag avseende ägarskiften eller ägarandelar i företag.

Långsiktiga frågor rörande dataunderlag gällande ägarskiften

Inom denna kategori återfinns kanske främst behovet av ett offentligt företagsägarregister, men även frågan om utveckling av indikatorer gällande ägarskiften baserat på företagsdemografisk metodik. Förhållandet mellan skattningar av övertaganden enligt demografisk metod och FAD-metoden kan på sikt behöva klarläggas, då den demografiska metoden i framtiden rimligtvis kommer att bilda underlag för internationella jämförelser gällande företagsöverlåtelser. Behovet av utvecklingsinsatser inom detta område är dock även avhängigt resultatet av utvärderingen av befintliga dataunderlag enligt FAD-metoden.

Referenser

- Ambrose, D. (1983). Transfer of the family-owned business. *Journal of Small Business Management*, 21(1).
- Aronoff, C. (1998). Megatrends in family business. *Family Business Review*, 11(3).
- Astrachan, J.H. (1988). Family firm and community culture. *Family Business Review*, 1(2).
- Astrachan, J. H. (2010). Strategy in family business: Toward a multidimensional research agenda. *Journal of Family Business Strategy*, 1(1).
- Ayres, G. (1990). Rough family justice: Equity in family business succession planning. *Family Business Review*, 3(1).
- Ayres, G. (1998). Rough corporate justice. *Family Business Review*, 11(2).
- Bachkaniwala, D., Wright, M., & Ram, M. (2001). Succession in South Asian family businesses in the UK. *International Small Business Journal*, 19(4).
- Barach, J., & Ganitsky, J. (1995). Successful succession in family business. *Family Business Review*, 8(2).
- Barnes, L., & Hershon, S. (1976). Transferring power in the family business. *Harvard Business Review*, 54(4).
- Bellak, C., Pfaffermayr, H. (2006). Firm Performance after Ownership Change: A Matching Estimator Approach. *Applied Economics Quarterly* 52.
- Bennedsen, M., Nielsen, K. M., Pérez-González, F., & Wolfenzon, D. (2007). Inside the Family Firm: the Role of Families in Succession Decisions and Performance. *The Quarterly Journal of Economics*, 122(2).
- Berenbeim, R. (1990). How business families manage the transition from owner to professional management. *Family Business Review*, 3(1).
- Birley, S. (1986). Succession in the Family Firm: The Inheritor's View. *Journal of Small Business Management*, 24(3).
- Birley, S. (2002). Attitudes of Owner-Managers' Children towards Family and Business Issues. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 26(3).
- Bjuggren, P.-O., & Sund, L.-G. (2001). Strategic Decision Making in Intergenerational Successions of Small- and Medium-Size Family-Owned Businesses. *Family Business Review*, 14(1).
- Bjuggren, P.-O., & Sund, L.-G. (2002). A Transition Cost Rationale for Transition of the Firm within the Family. *Small Business Economics*, 19(2).
- Bjuggren, P.-O., & Sund, L.-G. (2005). Organization of transfers of small and medium-sized enterprises within the family: Tax law considerations. *Family Business Review*, 18(4).
- Block, J.H., Jaskiewicz, P., & Miller, D. (2011). Ownership Versus Management Effects on Performance in Family and Founder Companies: A Bayesian Reconciliation. *Journal of Family Business Strategy*, 2 (4).

- Bower, J L: When we study M&A - what are we learning? (2004). In: Pablo, A L & Javidan, M (Eds.): *Mergers and acquisitions: Creating integrative knowledge*, Oxford: Blackwell.
- Brenes, E., Madrigal, K., & Molina-Navarro, G. (2006). Family business structure and succession: Critical topics in Latin American experience. *Journal of Business Research*, 59.
- Brockhaus Sr, R. (2004). Family business succession: Suggestions for future research. *Family Business Review*, 17(2).
- Brown, F.H. (1993). Loss and continuity in the family firm. *Family Business Review*, 6(2).
- Brown, R.B., & Coverley, R. (1999). Succession planning in family businesses: a study from East Anglia, UK. *Journal of Small Business Management*, 37(1).
- Bruce, D., & Picard, D. (2006). Making succession a success: perspectives from Canadian small and medium-sized enterprises. *Journal of Small Business Management*, 44(2).
- Brun de Pontet, S., Wrosch, C., & Gagne, M. (2007). An Exploration of the Generational Differences in Levels of Control Held Among Family Businesses Approaching Succession. *Family Business Review*, 20(4).
- Cabrera-Suárez, K. (2005). Leadership transfer and the successor's development in the family firm. *The Leadership Quarterly*, 16(1).
- Cabrera-Suárez, K., De Saa-Perez, P., & Garcia-Almeida, D. (2001). The succession process from a resource-and knowledge-based view of the family firm. *Family Business Review*, 14(1).
- Cadieux, L. (2007). Succession in small and medium-sized family businesses: Toward a typology of predecessor roles during and after instatement of the successor. *Family Business Review*, 20(2).
- Cadieux, L., Lorrain, J., & Hugron, P. (2002). Succession in women-owned family businesses: a case study. *Family Business Review*, 15(1).
- Carney, M. (2005). Corporate Governance and Competitive Advantage in Family Controlled Firms. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 29(3).
- Carree, M.A., & Thurik A.R. (2003), The impact of entrepreneurship on economic growth, in *Handbook of Entrepreneurship Research*, Audretsch, D.B., & Acs, Z.J. (eds), Boston/Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Cater, J., & Justis, R. (2009). The Development of Successors From Followers to Leaders in Small Family Firms: An Exploratory Study. *Family Business Review*, 22(2).
- Chau, T. (1991). Approaches to succession in East Asian business organizations. *Family Business Review*, 4(2).
- Chittoor, R., & Das, R. (2007). Professionalization of Management and Succession Performance. A Vital Linkage. *Family Business Review*, 20(1).
- Chrisman, J., Chua, J., & Sharma, P. (1998). Important attributes of successors in family businesses: An exploratory study. *Family Business Review*, 11(1).

- Chrisman, J., Chua, J., Kellermanns, F., Matherne III, C., & Debicki, B. (2008). Management journals as venues for publication of family business research. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 32(5).
- Chua, J., Chrisman, J., & Sharma, P. (2003). Succession and nonsuccession concerns of family firms and agency relationship with nonfamily managers. *Family Business Review*, 16(2).
- Churchill, N., & Hatten, K. (1997). Non-market-based transfers of wealth and power: A research framework for family business. *Family Business Review*, 10(1).
- Clifford, M., Nilakant, V., & Hamilton, R. (1991). Management succession and the stages of small business development. *International Small Business Journal*, 9(4).
- CMBOR, (2008). The impact of private equity-backed buyouts on employee relations.
- Corbetta, G., & Montemerlo, D. (1999). Ownership, governance, and management issues in small and medium-size family businesses: A comparison of Italy and the United States. *Family Business Review*, 12(4).
- Correll, R. (1989). Facing up to moving forward: A third-generation successor's reflections. *Family Business Review*, 2(1).
- Cucculelli, M., & Micucci, G. (2008). Family Succession and firm performance: evidence from Italian family firms. *Journal of Corporate Finance*, 14(1).
- Davidsson, P., Delmar, F., & Wiklund, J. (2007). *Entrepreneurship and the growth of firms*. Northampton, MA: Edward Elgar Publishing.
- Davis, P., & Harveston, P. (1998). The Influence of Family on the Family Business Succession Process: A Multi-Generational Perspective. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 22(3).
- Dawson, A. (2009). Private equity investment decisions in family firms: The role of human resources and agency costs. *Journal of Business Venturing*.
- De Massis, A., Chua, J., & Chrisman, J. (2008). Factors preventing intra-family succession. *Family Business Review*, 21(2).
- Debicki, B., Matherne, C., Kellermanns, F., & Chrisman, J. (2009). Family Business Research in the New Millennium. *Family Business Review*, 22(2).
- DeNoble, A., Ehrlich, S., & Singh, G. (2007). Toward the Development of a Family Business Self-Efficacy Scale: A Resource-Based Perspective. *Family Business Review*, 20(2).
- Deschamps, B (2012). External takeover of small- and medium-sized enterprises. What do we know? presented at: Transeo Academic Awards. <http://www.transeo-association.eu/>
- DeTienne, D.R. (2010). Entrepreneurial exit as a critical component of the entrepreneurial process: Theoretical development. *Journal of Business Venturing*, 25(2).
- DeTienne, D R., & Cardon, M. (2012). Impact of founder experience on exit intentions. *Small Business Economics*, 38(4).
- Dimsdale, P. (1974). Management Succession. Facing the Future. *Journal of Small Business Management*, 12(4).

- Diwisch, D., Voithofer, P., & Weiss, C. (2009). Succession and firm growth: results from a nonparametric matching approach. *Small Business Economics*, 32(1).
- Doukas, J A, Travlos, N G, Holmen, M, (2001). Corporate diversification and firm performance: evidence from Swedish acquisitions. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=250520> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.250520>
- Dumas, C., Dupuis, J., Richer, F., & St-Cyr, L, (1995). Factors that influence the next generation's decision to take over the family farm. *Family Business Review*, 8(2).
- Dunn, B. (1999). The family factor: The impact of family relationship dynamics on business owning families during transitions. *Family Business Review*, 12(1).
- Durst, S (2012). Small and medium-sized enterprises' succession process. Do intangible assets matter? Transeo Academic Awards.
- Dyck, B., Mauws, M., Starke, F., & Mischke, G. (2002). Passing the baton: The importance of sequence, timing, technique and communication in executive succession. *Journal of Business Venturing*, 17(2).
- Dyer Jr, W., & Handler, W. (1994). Entrepreneurship and Family Business: Exploring the Connections. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 19(1).
- DTI Small Business Service, (2004). Passing the baton – encouraging successful business transfers. Evidence and key stakeholder opinion.
- Eckbo, B. E., & Thorburn, K. S (2000). Gains to bidder firms revisited: Domestic and foreign acquisitions in Canada. *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, 35(1).
- European Commission, (2011). Business dynamics: start-ups, business transfers and bankruptcy.
- Europeiska kommissionen, (2002). Slutrapport från expertgruppen för överlåtelse av små och medelstora företag.
- Fahed-Sreih, J., & Djoundourian, S. (2006). Determinants of Longevity and Success in Lebanese Family Businesses: An Exploratory Study. *Family Business Review*, 19(3).
- Fiegenger, M., Brown, B.M., Prince, R.A., & File, K.M. (1994). A comparison of successor development in family and nonfamily businesses. *Family Business Review*, 7(4).
- Fiegenger, M., Brown, B.M., Prince, R.A., & File, K.M. (1996). Passing on Strategic Vision: Favored Modes of Successor Preparation by CEOs of Family and Nonfamily Firms. *Journal of Small Business Management*, 34(3).
- File, K.M., & Prince, R.A. (1996). Attributions for family business failure: The heir's perspective. *Family Business Review*, 9(2).
- Foster, A. (1995). Developing leadership in the successor generation. *Family Business Review*, 8(3).
- Fox, M., Nilakant, V., & Hamilton, R. (1996). Managing succession in family-owned businesses. *International Small Business Journal*, 15(1).
- Galiano, A., & Vinturella, J. (1995). Implications of gender bias in the family business. *Family Business Review*, 8(3).
- Garcia-Álvarez, E., López-Sintas, J., & Gonzalvo, P. (2002). Socialization patterns of successors in first-to second-generation family businesses. *Family Business Review*, 15(3).

- Gersick, K., Lansberg, I., Desjardins, M., & Dunn, B. (1999). Stages and transitions: Managing change in the family business. *Family Business Review*, 12(4).
- Goldberg, S. (1996). Research note: Effective successors in family-owned businesses: Significant elements. *Family Business Review*, 9(2).
- Goldberg, S., & Wooldridge, B. (1993). Self-confidence and managerial autonomy: Successor characteristics critical to succession in family firms. *Family Business Review*, 6(1).
- Grunfeld, L A et al. (2009). Eierskifter i norsk naringsliv. Omfang, markedsforhold og økonomiske effekter. *MENON Business Economics*.
- Habbershon, T. G., Williams, M. L., & MacMillan, I. C. (2003). A unified system perspective of family firm performance. *Journal of Business Venturing*, 18.
- Habbershon, T., & Pistrui, J. (2002). Enterprising families domain: Family-influenced ownership groups in pursuit of transgenerational wealth. *Family Business Review*, 15(3).
- Hakkala, K (2006). Corporate restructuring and labor productivity growth. *Industrial and Corporate Change*, 15(4).
- Handler, W. (1990). Succession in family firms: A mutual role adjustment between entrepreneur and next-generation family members. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 15.
- Handler, W. (1991). Key Interpersonal Relationships of Next-Generation Family Members in Family Firms. *Journal of Small Business Management*, 29(3).
- Handler, W. (1992). The succession experience of the next generation. *Family Business Review*, 5(3).
- Handler, W. (1994). Succession in family business: A review of the research. *Family Business Review*, 7(2).
- Handler, W., & Kram, K. (1988). Succession in family firms: The problem of resistance. *Family Business Review*, 1(4).
- Harveston, P., Davis, P., & Lyden, J. (1997). Succession planning in family business: The impact of owner gender. *Family Business Review*, 10(4).
- Harvey, M., & Evans, R. (1994). The impact of timing and mode of entry on successor development and successful succession. *Family Business Review*, 7(3).
- Harvey, M., & Evans, R. (1995). Life after succession in the family business: is it really the end of problems? *Family Business Review*, 8(1).
- Haveman, H. (1993). Ghosts of managers past: Managerial succession and organizational mortality. *Academy of Management Journal*, 36(4).
- Haveman, H., & Khaire, M. V. (2004). Survival beyond succession? The contingent impact of founder succession on organizational failure. *Journal of Business Venturing*, 19(3).
- Healy, P M, Palepu, K G, & Ruback, R S (1992). Does corporate performance improve after mergers? *Journal of Financial Economics*, 31(2).
- Hellerstedt K, Nordqvist M, Wennberg K, (2012). Vad vet vi? Ägarskiften – en kunskapsöversikt. Powerpointpresentation från workshop om ägarskiften.

- Henrekson, M. (2005). Entrepreneurship: a weak link in the welfare state? *Industrial and Corporate Change*, 14(3).
- Hoang, H., & Gimeno, J. (2010). Becoming a founder: How founder role identity affects entrepreneurial transitions and persistence in founding. *Journal of Business Venturing*, 25(1).
- Howorth, C., & Assaraf Ali, Z. (2001). Family business succession in Portugal: An examination of case studies in the furniture industry. *Family Business Review*, 14(3).
- Howorth, C., Westhead, P., & Wright, M. (2004). Buyouts, information asymmetry and the family management dyad. *Journal of Business Venturing*, 19(4).
- Huang, T. (1999). Who shall follow? Factors affecting the adoption of succession plans in Taiwan. *Long Range Planning*, 32(6).
- Ibrahim, A., Soufani, K., & Lam, J. (2001). A study of succession in a family firm. *Family Business Review*, 14(3).
- Itkin, D (2008). The effect of business ownership change on occupational employment and wages. *Monthly Labor Review*, 131(9).
- James, H.S. (1999). Owner as manager, extended horizons and the family firm. *International Journal of the Economics of Business*, 6(1).
- Janjuha-Jivraj, S., & Woods, A. (2002). Successional issues within Asian family firms: learning from the Kenyan experience. *International Small Business Journal*, 20(1).
- Kaslow, F. (1998). Handling transitions from mother to son in the family business: The knotty issues. *Family Business Review*, 11(3).
- Keating, N., & Little, H. (1997). Choosing the successor in New Zealand family farms. *Family Business Review*, 10(2).
- Kesner, I.F., & Sebor, T.C. (1994). Executive succession: Past, present & future. *Journal of Management*, 20(2).
- Kimhi, A. (1997). Intergenerational succession in small family businesses: Borrowing constraints and optimal timing of succession. *Small Business Economics*, 9(4).
- King, D R, Dalton, D R, Daily C M, Covin, J G (2004). Meta-analyses of post-acquisition performance: indications of unidentified moderators. *Strategic management Journal*, 25.
- Kirby, D., & Lee, T. (1996). Research note: succession management in family firms in northeast England. *Family Business Review*, 9(1).
- Kuratko, D., Hornsby, J.S., & Montagno, R. (1993). Family Business Succession in Korean and US Firms. *Journal of Small Business Management*, 31(2).
- Lambrecht, J. (2005). Multigenerational transition in family businesses: A new explanatory model. *Family Business Review*, 18(4).
- Lansberg, I. (1988). The succession conspiracy. *Family Business Review*, 1(2).
- Lansberg, I., & Astrachan, J. (1994). Influence of family relationships on succession planning and training: The importance of mediating factors. *Family Business Review*, 7(1).
- Le Breton-Miller, I., Miller, D., & Steier, L. (2004). Toward an integrative model of effective FOB succession. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 28(4).

- Lee, K., Lim, G., & Lim, W. (2003). Family business succession: Appropriation risk and choice of successor. *The Academy of Management Review*, 28(4).
- Lichtenberg, Frank R, Siegel, D, (1987). Productivity and Changes in ownership of manufacturing plants. Columbia University and National Bureau of Economic Research, Columbia University.
- Lindholm, Å, (1994). The Economics of Technology-Related Ownership Changes. A study of innovativeness and growth through acquisitions and spin-offs. PhD Dissertation, Department of Industrial Management and Economics, Chalmers University of Technology, Gothenburg, Sweden.
- Longenecker, J., & Schoen, J. (1978). Management succession in the family business. *Journal of Small Business Management*, 16(3).
- Lumpkin, G.T., Brigham, K. and Moss, T. (2010). Long-term orientation: Implications for the entrepreneurial orientation and performance of family businesses, *Entrepreneurship and Regional Development*.
- Lundmark M, Malmberg A, (2000). Utlandsägda företag och regional utveckling. SIR-rapport 115.
- MacMillan, I.C. (1993). The emerging forum for entrepreneurship scholars. *Journal of Business Venturing*, 8(5).
- Malone, S. (1989). Selected correlates of business continuity planning in the family business. *Family Business Review*, 2(4).
- Mandelbaum, L. (1994). Small business succession: The educational potential. *Family Business Review*, 7(4).
- Marshall, J., Sorenson, R., Brigham, K., Wieling, E., Reifman, A., & Wampler, R. (2006). The paradox for the family firm CEO: Owner age relationship to succession-related processes and plans. *Journal of Business Venturing*, 21(3).
- Mason, C., & Harrison, R. (2006). After the exit: Acquisitions, entrepreneurial recycling and regional economic development. *Regional Studies*, 40(1).
- Matthews, C.H., Moore, T., & Fialko, A. (1999). Succession in the family firm: A cognitive categorization perspective. *Family Business Review*, 12(2).
- McCollom, M. (1992). The ownership trust and succession paralysis in the family business. *Family Business Review*, 5(2).
- McGuckin, R H, Nguyen, S V (1995) On Productivity and Plant Ownership Change. *The RAND Journal of Economics*, 26(2).
- McGuckin, R H, Nguyen, S V, Reznik, A P (1995). The impact of ownership change on employment, wages, and labor productivity in U.S manufacturing 1977-87. Center for Economic Studies, U.S. Census Bureau, CES 95(8).
- McGuckin, R H, Nguyen, S V, Reznik, A P (1998). On Measuring the Impact of Ownership Change on Labor: Evidence from U.S. Food-Manufacturing Plant-Level Data, in: Haltiwanger, J, Manser, M E, Topel, R (eds.) *Labor Statistics Measurement Issues*. University of Chicago Press.
- McGuckin, R H, Nguyen, S V (2000). The Impact of Ownership Changes: A View from Labor Markets. Center for Economic Studies, U.S. Census Bureau.

- McGivern, C. (1989). The Dynamics of Management Succession: A Model of Chief Executive Succession in the Small Family Firm. *Family Business Review*, 2(4).
- Meglio, O, Risberg, A (2010). Mergers and acquisitions – time for a methodological rejuvenation of the field? *Scandinavian Journal of Management*, 26.
- Miller, D., Steier, L., & Le Breton-Miller, I. (2003). Lost in time: intergenerational succession, change, and failure in family business. *Journal of Business Venturing*, 18(4).
- Ministry of Economic Affairs (2005). Entrepreneurship in the Netherlands. Business transfer: a new start. Eds: Yvonne Haane, Ministry of Economic Affairs, Jacqueline Snijders, EIM Business & Policy Research.
- Motwani, J., Levenburg, N., Schwarz, T., & Blankson, C. (2006). Succession Planning in SMEs: An Empirical Analysis. *International Small Business Journal*, 24(5).
- Murray, B. (2003). The succession transition process: A longitudinal perspective. *Family Business Review*, 16(1).
- Nam, Y., & Herbert, J. (1999). Characteristics and key success factors in family business: the case of Korean Immigrant businesses in Metro-Atlanta. *Family Business Review*, 12.
- Nguyen, S V, McGuckin, R H, (1993). On productivity and plant ownership change: new evidence from the LRD.
- Nordqvist, M., & Melin, L. (2010). Entrepreneurial families and family firms. *Entrepreneurship & Regional Development*, 22(3).
- Parker, S.C., & Van Praag, C.M. (2012). The entrepreneur's mode of entry: Business takeover or new venture start? *Journal of Business Venturing*, 27(1).
- Passing the baton – encouraging successful business transfers. Evidence and key stakeholder opinion, URN 04/1888, available from www.sbs.gov.uk
- Peay, T., & Dyer Jr, W. (1989). Power Orientations of Entrepreneurs and Succession Planning. *Journal of Small Business Management*, 27(1).
- Perricone, P., Earle, J., & Taplin, I. (2001). Patterns of succession and continuity in family-owned businesses: study of an ethnic community. *Family Business Review*, 14(2).
- Post, J., & Robins, R. (1993). The captive king and his captive court: The psychopolitical dynamics of the disabled leader and his inner circle. *Family Business Review*, 6(2).
- Poza, E., & Messer, T. (2001). Spousal leadership and continuity in the family firm. *Family Business Review*, 14(1).
- Poza, E., Hanlon, S., & Kishida, R. (2004). Does the family business interaction factor represent a resource or a cost? *Family Business Review*, 17(2).
- Rogers, E., Carsrud, A., & Krueger Jr, N. (1996). Chiefdoms and family firm regimes: Variations on the same anthropological themes. *Family Business Review*, 9(1).
- Royer, S., Simons, R., Boyd, B., & Rafferty, A. (2008). Promoting family: A contingency model of family business succession. *Family Business Review*, 21(1).
- Rubenson, G., & Gupta, A. (1996). The Initial Succession: A Contingency Model of Founder Tenure. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 21(2).

- Santiago, A. (2000). Succession experiences in Philippine family businesses. *Family Business Review*, 13(1).
- Scholes, M., Wright, M., Westhead, P., Burrows, A., & Bruining, H. (2007). Information Sharing, Price Negotiation and Management Buy-outs of Private Family-owned Firms. *Small*
- Seymour, K. (1993). International relationships in the family firm: the effect on leadership succession. *Family Business Review*, 6(3).
- Shane, S. (1997). Who is publishing the entrepreneurship research? *Journal of Management*, 23(1).
- Sharma, P., & Irving, P. (2005). Four bases of family business successor commitment: Antecedents and consequences. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 29(1).
- Sharma, P., & Rao, S. (2000). Successor attributes in Indian and Canadian family firms: A comparative study. *Family Business Review*, 13(4).
- Sharma, P., Chrisman, J., & Chua, J. (2003a). Succession planning as planned behavior: Some empirical results. *Family Business Review*, 16(1).
- Sharma, P., Chrisman, J., & Chua, J. (2003b). Predictors of satisfaction with the succession process in family firms. *Journal of Business Venturing*, 18(5).
- Sharma, P., Chrisman, J., Pablo, A., & Chua, J. (2001). Determinants of Initial Satisfaction with the Succession Process in Family Firms: A Conceptual Model. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 25(3).
- Sharma, P. (2004). An overview of the field of family business studies: Current status and directions for future. *Family Business Review*, 17(1).
- Shepherd, D., & Zacharakis, A. (2000). Structuring Family Business Succession: An Analysis of the Future Leader's Decision Making. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 24.
- Shepherd, D., Wiklund, J., & Haynie, J. (2009). Moving forward: Balancing the financial and emotional costs of business failure. *Journal of Business Venturing*, 24(2).
- Sirmon, D. & Hitt, M.A. (2003). Managing Resources: Linking Unique Resources, Management, and Wealth Creation in Family Firms. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 27(4).
- Sonfield, M., & Lussier, R.N. (2004). First-, second-, and third-generation family firms: A comparison. *Family Business Review*, 17(3).
- Shepherd, D., & Zacharakis, A. (2000). Structuring Family Business Succession: An Analysis of the Future Leader's Decision Making. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 24.
- Shepherd, D., Wiklund, J., & Haynie, J. (2009). Moving forward: Balancing the financial and emotional costs of business failure. *Journal of Business Venturing*, 24(2).
- Sirmon, D. & Hitt, M.A. (2003). Managing Resources: Linking Unique Resources, Management, and Wealth Creation in Family Firms. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 27(4).

- Sonfield, M., & Lussier, R.N. (2004). First-, second-, and third-generation family firms: A comparison. *Family Business Review*, 17(3).
- Tatoglu, E., Kula, V., & Glaister, K. (2008). Succession Planning in Family-owned Businesses: Evidence from Turkey. *International Small Business Journal*, 26(2).
- Thomas, J. (2002). Freeing the shackles of family business ownership. *Family Business Review*, 15(4).
- Tylecote, A., & Visintin, F. (2008). *Corporate Governance, Finance and the Technological Advantage of Nations*. Abingdon, UK: Routledge.
- van Praag, C.M., & Versloot, P.H. (2007). What is the value of entrepreneurship? A review of recent research. *Small Business Economics*, 29(4).
- van Teeffelen, L. (2012). Avenues to improve success in SME business transfers, reflections on theories, research and policies. Hogeschool Utrecht, Utrecht.
- Venter, E., Boshoff, C., & Maas, G. (2005). The influence of successor-related factors on the succession process in small and medium-sized family businesses. *Family Business Review*, 18(4).
- Wennberg, K., Wiklund, J., DeTienne, D., & Cardon, M. (2010). Reconceptualizing entrepreneurial exit: Divergent exit routes and their drivers. *Journal of Business Venturing*, 25(4).
- Wennberg, K., Wiklund, J., Hellerstedt, K., & Nordqvist, M. (2011). Implications of Intra-family and External Ownership Transfer of Family Firms: Short-term and Long-term Performance Differences. *Strategic Entrepreneurship Journal*, 5(4).
- Westhead, P. (2003). Succession decision-making outcomes reported by private family companies. *International Small Business Journal*, 21(4).
- Wortman, M. (1994). Theoretical foundations for family-owned business: A conceptual and research-based paradigm. *Family Business Review*, 7(1).
- Wright, M., Thompson, S., & Robbie, K. (1992). Venture capital and management-led, leveraged buy-outs: A European perspective. *Journal of Business Venturing*, 7(1).
- Yan, J., & Sorenson, R. (2006). The effect of Confucian values on succession in family business. *Family Business Review*, 19(3).
- Zahra, S., Hayton, J., & Salvato, C. (2004). Entrepreneurship in Family vs. Non-Family Firms: A Resource-Based Analysis of the Effect of Organizational Culture. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 28(4).

Tillväxtanalys, myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser, är en gränsöverskridande organisation med 60 anställda. Huvudkontoret ligger i Östersund och vi har verksamhet i Stockholm, Brasilia, New Delhi, Peking, Tokyo och Washington D.C.

Tillväxtanalys ansvarar för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser och därigenom medverkar vi till:

- stärkt svensk konkurrenskraft och skapande av förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag
- utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft, hållbar tillväxt och hållbar regional utveckling

Utgångspunkten är att forma en politik där tillväxt och hållbar utveckling går hand i hand. Huvuduppdraget preciseras i instruktionen och i regleringsbrevet. Där framgår bland annat att myndigheten ska:

- arbeta med omvärldsbevakning och policyspaning och sprida kunskap om trender och tillväxtpolitik
- genomföra analyser och utvärderingar som bidrar till att riva tillväxthinder
- göra systemutvärderingar som underlättar prioritering och effektivisering av tillväxtpolitikens inriktning och utformning
- svara för produktion, utveckling och spridning av officiell statistik, fakta från databaser och tillgänglighetsanalyser

Om Working paper/PM-serien: Exempel på publikationer i serien är metodresonemang, delrapporter och underlagsrapporter.

Övriga serier:

Rapportserien – Tillväxtanalys huvudsakliga kanal för publikationer.

Statistikserien – löpande statistikproduktion.

Svar Direkt – uppdrag som ska redovisas med kort varsel.